

Informator o egzaminie maturalnym

od **2008** roku

język regionalny kaszubski

Warszawa 2007

Opracowano w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	5
II. Podstawy prawne egzaminu	7
III. Matura w pytaniach uczniów	9
IV. Struktura i forma egzaminu	15
V. Wymagania egzaminacyjne	21
VI. Przykładowe tematy na ustną część egzaminu	27
VII. Przykładowe arkusze i schematy oceniania	29
a) Poziom rozszerzony	31

I. WSTĘP

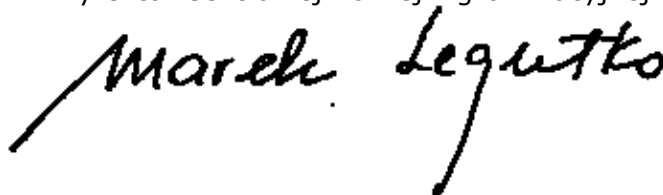
Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego ustalono w roku 2003. W tym samym roku opublikowano też informatory o egzaminie maturalnym zawierające opis zakresu egzaminu z danego przedmiotu (odnoszący się do standardów wymagań egzaminacyjnych), opis formy przeprowadzania i oceniania egzaminu (odnoszący się do zapisów rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu), a także przykłady zadań egzaminacyjnych. W związku ze zmianami rozporządzenia o ocenianiu i egzaminowaniu konieczna stała się aktualizacja odpowiednich zapisów w informatorach. Potrzeba aktualizacji wynikała też z doświadczeń zebranych podczas pierwszych edycji egzaminu maturalnego. We wrześniu 2006 roku ukazały się aneksy do informatorów zawierające niezbędne aktualizacje.

CKE podjęła inicjatywę wydania tekstu jednolitego informatorów z roku 2003, włączając wszystkie późniejsze aktualizacje. Dzięki temu każdy maturzysta może znaleźć wszystkie niezbędne i aktualne informacje o egzaminie maturalnym z danego przedmiotu, sięgając po jedną broszurę: **Informator o egzaminie maturalnym od roku 2008**. Podkreślić należy fakt, że informatory te opisują wymagania egzaminacyjne ustalone jeszcze w roku 2003, oraz że zawarto w nich opis formy egzaminu zgodny z prawem obowiązującym od 1 września 2007 roku. Forma przeprowadzenia egzaminu maturalnego od roku 2008 nie ulega zmianie w stosunku do matury w roku 2007.

Kierujemy do Państwa prośbę o uważne zapoznanie się z Informatorem, o staranne przeanalizowanie wymagań, jakie musi spełnić maturzysta wybierający dany przedmiot i wybierający dany poziom egzaminu. Od dojrzałego wyboru przedmiotu i poziomu egzaminu zależy sukces na maturze. Tylko dobrze zdany egzamin maturalny otwiera drogę na wymarzone studia. Pracownicy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisji egzaminacyjnych służą pomocą w wyjaśnieniu szczegółowych kwestii związanych z egzaminem opisanym w tym Informatorze. Na pewno można liczyć też na pomoc nauczycieli i dyrektorów szkół.

Życzymy wszystkim maturzystom i ich nauczycielom satysfakcji z dobrych wyborów i wysokich wyników na egzaminie maturalnym.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

II. PODSTAWY PRAWNE EGZAMINU

Podstawowym aktem prawnym wprowadzającym zewnętrzny system oceniania jest ustawa o systemie oświaty z 1991 roku wraz z późniejszymi zmianami (DzU z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami).

Aktami prawnymi regulującymi przeprowadzanie egzaminów maturalnych są:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych. (DzU z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późniejszymi zmianami).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (DzU z 2003 r. Nr 90, poz. 846).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 marca 2004 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (DzU z 2004 r. nr 47, poz. 452 i DzU z 2006 r. nr 52, poz. 382).

III. MATURA W PYTANIACH UCZNIÓW

1. Co mi daje egzamin maturalny?	Nowy egzamin maturalny zapewnia: a) jednolitość zadań i kryteriów oceniania w całym kraju, b) porównywalność wyników, c) obiektywizm oceniania (kodowane prace maturalne, oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów), d) rzetelność oceniania (wszystkie oceny są weryfikowane) e) możliwość przyjęcia na uczelnię bez konieczności zdawania egzaminu wstępnego.
2. Jakie są podstawowe zasady egzaminu maturalnego od roku 2007?	1. Egzamin maturalny sprawdza wiadomości i umiejętności określone w <i>Standardach wymagań egzaminacyjnych</i> . 2. Egzamin jest przeprowadzany dla absolwentów: a) liceów ogólnokształcących, b) liceów profilowanych, c) techników, d) uzupełniających liceów ogólnokształcących, e) techników uzupełniających. 3. Egzamin składa się z części ustnej, ocenianej przez nauczycieli w szkole i części pisemnej, ocenianej przez egzaminatorów zewnętrznych. 4. Harmonogram przebiegu egzaminów ustala dyrektor CKE i ogłasza go na stronie internetowej CKE.
3. Jakie egzaminy trzeba obowiązkowo zdawać na maturze?	1. Obowiązkowe są egzaminy z: a) języka polskiego – w części ustnej i pisemnej, b) języka obcego nowożytnego – w części ustnej i pisemnej, c) przedmiotu wybranego przez zdającego (zdawanego tylko w części pisemnej) spośród następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka i astronomia, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki, matematyka, wiedza o społeczeństwie, wiedza o tańcu, a od roku 2009 również filozofia, informatyka, język łaciński i kultura antyczna. d) od roku 2010 matematyka będzie przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich zdających. 2. Absolwenci szkół i oddziałów z nauczaniem języka danej mniejszości narodowej, oprócz obowiązkowych egzaminów wymienionych w punkcie 1., zdają dodatkowo egzamin z języka ojczystego w części ustnej i pisemnej.
4. Z jakich przedmiotów dodatkowych można zdawać maturę?	Absolwent może zdawać w danej sesji egzamin maturalny z jednego, dwóch lub trzech przedmiotów dodatkowych: a) języka obcego nowożytnego, innego niż obowiązkowy – w części ustnej i pisemnej, b) języka kaszubskiego – tylko w części ustnej lub tylko w części pisemnej lub w obu częściach, c) w części pisemnej z przedmiotów wymienionych w odpowiedzi 1c na pytanie 3., jeżeli nie wybrał ich jako przedmiotów obowiązkowych, a także z informatyki, języka łacińskiego i kultury antycznej.

<p>5. Na jakim poziomie będzie można zdawać poszczególne egzaminy?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Egzaminy z przedmiotów obowiązkowych mogą być zdawane na poziomie podstawowym albo rozszerzonym z wyjątkiem części ustnej języka polskiego i języka mniejszości narodowej, które są zdawane na jednym poziomie, określonym w standardach wymagań egzaminacyjnych. 2. Egzamin z przedmiotów dodatkowych jest zdawany na poziomie rozszerzonym. 3. Wyboru poziomu egzaminu z danego przedmiotu obowiązkowego zdający dokonuje w pisemnej deklaracji składanej przewodniczącemu szkolnego zespołu egzaminacyjnego na początku nauki w klasie maturalnej i potwierdzonej do 7 lutego roku, w którym przystępuje do egzaminu.
<p>6. Gdzie można zdawać maturę?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę zdaje się we własnej szkole. 2. W szczególnych wypadkach może zaistnieć konieczność zdawania części ustnej egzaminu z języków obcych poza własną szkołą (np. z powodu braku nauczycieli danego języka). 3. Zdający, którzy ukończyli szkołę w latach poprzednich, a ich szkoła została zlikwidowana lub przekształcona, są kierowani do szkoły lub ośrodka egzaminacyjnego wyznaczonego przez komisję okręgową.
<p>7. Kiedy można zdawać maturę?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Maturę można zdawać raz w roku, w maju, według harmonogramu ustalonego przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. 2. Osoby, które z poważnych przyczyn zdrowotnych lub losowych nie mogą przystąpić do egzaminu maturalnego z jednego lub więcej przedmiotów w wyznaczonym terminie, mogą w dniu egzaminu złożyć do dyrektora OKE wnioski za pośrednictwem dyrektora szkoły o wyrażenie zgody na przystąpienie przez nich do egzaminu z danego przedmiotu lub przedmiotów w terminie dodatkowym w czerwcu.
<p>8. Jakie warunki muszą być zapewnione w sali egzaminacyjnej?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sala, w której jest przeprowadzany egzamin, musi spełniać warunki określone w przepisach bhp i przepisach ppoż. 2. Do sali egzaminacyjnej, w której jest przeprowadzana część pisemna egzaminu maturalnego, nie można wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych ani korzystać z nich w tej sali, pod groźbą unieważnienia egzaminu. 3. Przy stoliku może siedzieć wyłącznie jeden zdający. 4. Na stolikach w trakcie pisania mogą znajdować się jedynie arkusze egzaminacyjne, przybory pomocnicze i pomoce dopuszczone przez dyrektora CKE. 5. Zdający chory lub niepełnosprawny w trakcie egzaminu może mieć na stoliku leki i inne pomoce medyczne przepisane przez lekarza lub konieczne ze względu na chorobę lub niepełnosprawność. 6. Posiłki dla zdających i egzaminatorów mogą być dostępne jedynie na zewnątrz sali egzaminacyjnej poza czasem przeznaczonym na egzamin, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w pkt 5.

<p>9. Jak powinien być zorganizowany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W skład zespołu przedmiotowego przeprowadzającego egzamin ustny wchodzi dwóch nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie może wchodzić nauczyciel uczący danego zdającego w klasie maturalnej. 2. W skład zespołu nadzorującego przebieg egzaminu pisemnego w danej sali wchodzi co najmniej trzech nauczycieli, z których co najmniej jeden musi być zatrudniony w innej szkole. W skład zespołu nie mogą wchodzić nauczyciele danego przedmiotu oraz wychowawca zdających. 3. Egzamin pisemny przebiega zgodnie z harmonogramem określonym przez dyrektora CKE. Szczegóły dotyczące pracy z arkuszem egzaminacyjnym z poszczególnych przedmiotów określa każdorazowo informacja zawarta w arkuszu egzaminacyjnym. 4. W czasie egzaminu pisemnego w sali egzaminacyjnej przebywają co najmniej trzej członkowie zespołu nadzorującego. 5. W czasie egzaminu zdający nie powinni opuszczać sali egzaminacyjnej. Przewodniczący zespołu może zezwolić na opuszczenie sali tylko w szczególnie uzasadnionej sytuacji, po zapewnieniu warunków wykluczających możliwość kontaktowania się zdającego z innymi osobami, z wyjątkiem osób udzielających pomocy medycznej. 6. Członkowie zespołu nadzorującego przebieg egzaminu nie mogą udzielać wyjaśnień dotyczących zadań egzaminacyjnych ani ich komentować. 7. W przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania przebiegu egzaminu przewodniczący zespołu egzaminacyjnego przerywa egzamin danej osoby, prosi o opuszczenie sali egzaminacyjnej i unieważnia egzamin zdającego z danego przedmiotu. 8. Arkusze egzaminacyjne są zbierane po zakończeniu każdej części egzaminu.
<p>10. Jak sprawdzane są prace i ogłaszane wyniki matury?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszczególne arkusze egzaminacyjne z każdego przedmiotu są sprawdzane i oceniane przez egzaminatorów zewnętrznych, przeszkolonych przez okręgowe komisje egzaminacyjne i wpisanych do ewidencji egzaminatorów. Każdy oceniony arkusz jest weryfikowany przez egzaminatora zwanego weryfikatorem. 2. Wynik egzaminu jest wyrażony w procentach. 3. Wynik egzaminu z dodatkowego przedmiotu nie ma wpływu na zdanie egzaminu, ale odnotowuje się go na świadectwie dojrzałości. 4. Komisja okręgowa sporządza listę osób zawierającą uzyskane przez te osoby wyniki i przesyła ją do szkoły wraz ze świadectwami dojrzałości.

<p>11. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za zdany?</p>	<p>Egzamin jest zdany, jeżeli zdający z każdego z trzech obowiązkowych przedmiotów (w przypadku języków zarówno w części ustnej, jak i pisemnej), uzyskał minimum 30% punktów możliwych do uzyskania za dany egzamin na zadeklarowanym poziomie. Zdający otrzymuje świadectwo dojrzałości i jego odpis wydane przez komisję okręgową.</p>
<p>12. Kiedy egzamin maturalny uznawany jest za niezdany?</p>	<p>Egzamin uważa się za niezdany jeżeli:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zdający z któregośkolwiek egzaminu obowiązkowego, w części ustnej lub pisemnej, otrzymał mniej niż 30% punktów możliwych do uzyskania na zadeklarowanym poziomie, b) w trakcie egzaminu stwierdzono, że zdający pracuje niesamodzielnie i jego egzamin został przerwany i unieważniony, c) w trakcie sprawdzania prac egzaminator stwierdził niesamodzielność rozwiązywania zadań egzaminacyjnych i unieważniono egzamin.
<p>13. Czy niezdanie ustnej części jednego ze zdawanych języków przerywa zdawanie dalszej części egzaminu?</p>	<p>Nie przerywa. Zdający przystępuje do kolejnych egzaminów we wcześniej ogłoszonych terminach.</p>
<p>14. Czy prace maturalne po sprawdzeniu będą do wglądu dla zdającego?</p>	<p>Na wniosek zdającego komisja okręgowa udostępnia zdającemu do wglądu sprawdzone arkusze, w miejscu i czasie określonym przez dyrektora OKE.</p>
<p>15. Czy można powtarzać niezdany egzamin?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwent, który przystąpił do wszystkich egzaminów z przedmiotów obowiązkowych w części ustnej i pisemnej i nie zdał jednego egzaminu (ustnego lub pisemnego), może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu, na tym samym poziomie w sesji poprawkowej w sierpniu. 2. Absolwent, który nie zdał egzaminu z określonego przedmiotu obowiązkowego, może przystąpić ponownie do egzaminu z tego przedmiotu w kolejnych sesjach egzaminacyjnych przez 5 lat. 3. Po upływie 5 lat od daty pierwszego egzaminu absolwent, o którym mowa w pkt 2., zdaje powtórny egzamin w pełnym zakresie. 4. Przy powtórnym egzaminie z języka obcego lub obowiązkowego przedmiotu wybranego absolwent może wybrać odpowiednio inny język obcy lub inny przedmiot, o ile nie wybrał danego przedmiotu jako dodatkowego.
<p>16. Czy można poprawiać wynik uzyskany na egzaminie?</p>	<p>Absolwent, który chce podwyższyć wynik egzaminu z jednego lub kilku przedmiotów, ma prawo przystąpić ponownie do egzaminu w kolejnych latach.</p>
<p>17. Czy można zdawać inne przedmioty dodatkowe?</p>	<p>Absolwent ma prawo zdawać egzaminy z kolejnych przedmiotów dodatkowych. Wyniki tych egzaminów odnotowywane są w aneksie do świadectwa dojrzałości.</p>

<p>18. Kto może być zwolniony z egzaminu z danego przedmiotu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Laureaci i finaliści olimpiad przedmiotowych są zwolnieni z egzaminu z danego przedmiotu. 2. Laureatom i finalistom olimpiad uprawnienie wymienione w pkt 1. przysługuje także wtedy, gdy przedmiot nie był objęty szkolnym planem nauczania danej szkoły. 3. Osoba zwolniona z egzaminu będzie miała na świadectwie dojrzałości w rubryce danego przedmiotu wpisaną informację o równoważności zwolnienia z uzyskaniem 100% punktów na poziomie rozszerzonym oraz o uzyskanym na olimpiadzie tytule.
<p>19. Jaki wpływ na świadectwo maturalne będą miały oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej?</p>	<p>Oceny uzyskane w szkole ponadgimnazjalnej znajdują się na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast na świadectwie dojrzałości są zamieszczone tylko wyniki egzaminów maturalnych i wyniki olimpiady, o ile będą podstawą zwolnienia z danego egzaminu.</p>
<p>20. Czy zdawanie matury jest konieczne, aby ukończyć szkołę?</p>	<p>Można ukończyć szkołę i nie przystąpić do matury, ponieważ nie jest ona egzaminem obowiązkowym. Jedynie te osoby, które będą chciały kontynuować naukę w wyższej uczelni, muszą zdać egzamin maturalny. Podobnie do niektórych szkół policealnych nie wystarczy świadectwo ukończenia szkoły, ale jest wymagane świadectwo dojrzałości.</p>
<p>21. Na jakich zasadach zdają egzamin absolwenci niepełnosprawni?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci niepełnosprawni lub niesprawni czasowo przystępują do egzaminu w powszechnie obowiązujących terminach i według obowiązujących wymagań egzaminacyjnych, w warunkach i w formie dostosowanych do rodzaju niesprawności. 2. Za zapewnienie warunków i formy przeprowadzania egzaminu odpowiednich do możliwości zdających o specjalnych potrzebach edukacyjnych odpowiada dyrektor szkoły.
<p>22. Czy osoby z dysleksją rozwojową będą rozwiązywać inne zadania niż pozostali zdający?</p>	<p>Na poziomie maturalnym dla osób dyslektycznych nie przewiduje się różnicowania arkuszy ani wydłużenia czasu ich rozwiązywania. Możliwe jest jedynie zastosowanie odrębnych kryteriów oceniania prac pisemnych.</p>
<p>23. W jakich sytuacjach można złożyć odwołanie od egzaminu?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jeżeli w trakcie egzaminu w części ustnej lub pisemnej nie były przestrzegane przepisy dotyczące jego przeprowadzenia, absolwent może w terminie 2 dni od daty egzaminu zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej. 2. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zgłoszone zastrzeżenia w terminie 7 dni od daty ich otrzymania. 3. Rozstrzygnięcia dyrektora komisji okręgowej są ostateczne. 4. Nie przysługuje odwołanie od wyniku egzaminu.

<p>24. Jaka będzie matura absolwentów szkół z ojczystym językiem mniejszości narodowych?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Absolwenci szkół lub oddziałów z językiem nauczania mniejszości narodowych mogą zdawać na egzaminie przedmiot lub przedmioty w języku polskim lub odpowiednio w języku danej mniejszości narodowej. Wyboru języka, w którym będzie zdawany przedmiot, absolwent dokonuje wraz z deklaracją wyboru przedmiotu, o której mowa w pytaniu 5. 2. Absolwenci szkół z językiem wykładowym mniejszości narodowych, którzy zdecydują się pisać maturę w języku ojczystym, otrzymają te same arkusze egzaminacyjne co pozostali uczniowie.
<p>25. Czy matura zapewni dostanie się na wybrany kierunek studiów?</p>	<p>Matura nie daje gwarancji automatycznego dostania się na studia. Warunki rekrutacji na daną uczelnię ustala senat tej uczelni. Ustawa o szkolnictwie wyższym zastrzega, że uczelnie nie będą organizować egzaminów wstępnych dublujących maturę. To znaczy, jeżeli kandydat na studia zdał na maturze egzamin z wymaganego na dany wydział przedmiotu, to jego wynik z egzaminu maturalnego będzie brany pod uwagę w postępowaniu kwalifikacyjnym.</p>

1. Opis egzaminu

Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy jest zdawany tylko na poziomie rozszerzonym.

Egzamin maturalny z języka kaszubskiego może być zdawany w części **ustnej** (dla której nie określa się poziomu) **albo w części pisemnej** (tylko na poziomie rozszerzonym), **albo w obu tych częściach**.

- a) **Egzamin ustny** zdawany jest w szkole i oceniany przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny, składa się z dwóch części:
  - części pierwszej – prezentacji, czyli wypowiedzi zdającego na wybrany temat,
  - części drugiej – rozmowy zdającego z przedmiotowym zespołem egzaminacyjnym.

- b) **Egzamin pisemny** zdawany jest w szkole i oceniany przez egzaminatorów okręgowej komisji egzaminacyjnej. Zdający otrzymuje jeden arkusz egzaminacyjny składający się z trzech części:
  - testu leksykalno-gramatycznego,
  - przekładu tekstu z języka kaszubskiego na język polski,
  - wypracowania w języku polskim na temat literatury i kultury kaszubskiej

2. Szczegółowy opis ustnej części egzaminu

Ustna część egzaminu trwa około 25 minut i sprawdza przede wszystkim umiejętność komunikacji werbalnej oraz umiejętność organizowania warsztatu pracy.

1) Przygotowanie do egzaminu:

- a) nauczyciele języka kaszubskiego przedstawiają uczniowi na początku nauki w klasie maturalnej szkolną listę tematów,
- b) z listy zaproponowanych tematów uczeń wybiera jeden i określa sposób jego realizacji oraz zakres materiału służącego do opracowania tematu,
- c) liczba tematów przygotowanych w szkole powinna być taka, by zapewniała uczniom możliwość wyboru i samodzielność pracy; uczniowie mogą wybrać ten sam temat,
- d) materiały pomocnicze, które uczeń może (o ile temat na to pozwala) wykorzystać podczas egzaminu, to, np.: wykonany przez siebie film, nagrania muzyczne, nagranie wywiadu lub wypowiedzi w języku kaszubskim, cytaty z literatury podmiotu i przedmiotu, reprodukcje dzieł sztuki, kadry z filmu, fotografie zabytków architektury i innych dziedzin sztuki charakterystycznej dla regionu,
- e) podczas egzaminu zdający może korzystać z planu prezentacji, zgodnie z zamieszczonym w tej publikacji wzorem,
- f) uczeń ma obowiązek dostarczyć dyrektorowi szkoły, najpóźniej 4 tygodnie przed egzaminem, bibliografię, czyli wykaz literatury podmiotu i przedmiotu, która została wykorzystana do przygotowania prezentacji,
- g) tydzień przed terminem egzaminu uczeń jest zobowiązany przedstawić dyrekcji szkoły ramowy plan prezentacji i wykaz materiałów pomocniczych.

Wzór planu prezentacji, z którego zdający może korzystać podczas egzaminu.

Plan nie może przekraczać jednej strony A4.

Miono i przezwëskò
Téma
Ramòwi òbmëslënk wëpòwiescë
1. Opisënk sprawë
2. Pòsobica przedstòwionëch dokòzów (zamkłosców)
3. Przedłòżenié
Pòmòcné materialë
1. ....
2. ....
3. ....
Pòdpis zdającégò

2) Przebieg egzaminu:

- w części pierwszej, która trwa około 15 minut, sprawdzana jest umiejętność mówienia w języku kaszubskim, wiedza w zakresie wyznaczonym przez temat i wykorzystanie przygotowanych materiałów pomocniczych,
- w części drugiej sprawdzane są między innymi: rozumienie pytań przez zdającego, umiejętność formułowania odpowiedzi, umiejętność obrony własnego stanowiska, samodzielność przygotowania prezentacji,
- po wysłuchaniu prezentacji przedmiotowy zespół egzaminacyjny podejmuje ze zdającym rozmowę w języku kaszubskim, dotyczącą tematu lub/i bibliografii,
- rozmowa egzaminatorów ze zdającym odbywa się w języku kaszubskim.
- zadane pytania odnotowuje się w protokole egzaminu,
- w obu częściach egzaminu są sprawdzane i oceniane sprawność oraz poprawność językowa.

3) Zasady oceniania ustnej części egzaminu

Egzamin jest oceniany według kryteriów zamieszczonych w *Informatorze o egzaminie maturalnym /od 2008 roku/ język kaszubski*.

W ustnej części egzaminu ocenie podlegają: prezentacja tematu (zawartość merytoryczna i kompozycja wypowiedzi), rozmowa o problemach, związanych z prezentowanym zagadnieniem i sprawność językowa, która jest oceniana na podstawie obu części egzaminu. W sumie za ustną część egzaminu zdający może uzyskać 20 punktów w następującym układzie:

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (20 pkt)
realizacja tematu i kompozycja	25%	5 pkt
rozmowa	30%	6 pkt
język	45%	9 pkt

Wynik egzaminu z języka kaszubskiego z części ustnej będzie wyrażony w procentach. Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy nie posiada normy zaliczenia, czyli wynik nie ma wpływu na zdanie czy niezdanie egzaminu maturalnego, ale każdy będzie zapisany na świadectwie dojrzałości.

Ustną część egzaminu ocenia szkolny zespół egzaminacyjny według kryteriów załączonych na następnej stronie.

KRYTERIA OCENIANIA USTNEJ ODPOWIEDZI

POZIOMY	PREZENTACJA				ROZMOWA	Pkt	JĘZYK	Pkt
	Realizacja tematu	Pkt	Kompozycja wypowiedzi	Pkt				
I 8pkt	<ol style="list-style-type: none"> na ogół trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy (dopuszcza się możliwość odtwórczych interpretacji), prezentuje podstawowe zagadnienia na ogół w związku z tematem, podejmuje częściowo udaną argumentację (nie hierarchizuje argumentów), formułuje na ogół poprawne wnioski, wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	1	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź na ogół uporządkowaną i spójną (dopuszczalne zachwiania logicznego ciągu i/lub proporcji poszczególnych części wypowiedzi). 	1	<ol style="list-style-type: none"> na ogół rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć dość ogólne odpowiedzi, uczestnictwo w rozmowie ogranicza się do krótkich, (ale nie jednowyrazowych) ogólnikowych odpowiedzi na pytania. 	2	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się językiem zrozumiałym, lecz często niepoprawnym lub językiem charakterystycznym dla odmiany pisanej (wypowiedź wyuczona na pamięć, używa mało urozmaiconych struktur składniowych, zasób słownictwa jest wystarczający dla zrozumienia wypowiedzi, posługuje się stylem nie zawsze adekwatnym do sytuacji. 	4
II 14pkt	<ol style="list-style-type: none"> trafnie dobiera materiał rzeczowy do tematu, poprawnie interpretuje materiał rzeczowy, wykorzystując podstawowe konteksty, prezentuje zagadnienia związane z tematem, podejmuje <u>prawidłową logiczną argumentację</u> (nie zawsze hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga). 	2	<ol style="list-style-type: none"> buduje wypowiedź zorganizowaną (z wyraźnym punktem wyjścia, z uporządkowaną argumentacją i z logicznymi wnioskami; zachowuje właściwe proporcje między częściami wypowiedzi). 	2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, choć zbyt zwięzłe odpowiedzi, broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), uczestniczy w rozmowie. 	4	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się na ogół poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa dość urozmaiconych struktur składniowych i leksyki, posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	6
III 20 pkt	<ol style="list-style-type: none"> interesująco dobiera materiał rzeczowy do tematu, wnikliwie interpretuje materiał rzeczowy, przywołując różnorodne konteksty, prezentuje zagadnienia w ścisłym związku z tematem, podejmuje logiczną, przemyślaną argumentację (hierarchizuje argumenty), formułuje wnioski i opinie, uogólnia, syntetyzuje, funkcjonalnie wykorzystuje materiał pomocniczy (o ile temat tego wymaga), integruje wiedzę z różnych dziedzin humanistyki (o ile temat tego wymaga). 	3		2	<ol style="list-style-type: none"> rozumie pytania i formułuje poprawne merytorycznie, wyczerpujące odpowiedzi, wykorzystując bibliografię i/lub materiały pomocnicze, przekonywająco broni własnego stanowiska (rozumie stanowisko nadawcy), swobodnie uczestniczy w rozmowie. 	6	<ol style="list-style-type: none"> posługuje się poprawnie mówionym językiem ojczystym (uwzględniając zasady ortofonii), używa różnorodnych struktur składniowych, bogatej frazeologii i leksyki, posługuje się stylem stosownym do sytuacji, przestrzega zasad etykiety językowej, nadaje językowi swojej wypowiedzi cechy indywidualne. zauważa popełnione przez siebie błędy i je poprawia. 	9

Uwaga: punkty przyznaje się za cały opisany **na danym poziomie** element kryteriów (realizacja tematu, kompozycja, rozmowa, język), nie przyznaje się punktów cząstkowych.

Wypowiedź zdającego może być więc oceniona np. tak: za realizację tematu – 3 pkt (p. III), za kompozycję wypowiedzi – 1 pkt (p. I), za rozmowę – 4 pkt (p. II), za język – 6 pkt (p. II), razem 14 pkt na 20 możliwych do uzyskania.

3. Opis pisemnej części egzaminu

Egzamin pisemny trwa 180 minut (bez przerw). Zdający otrzymuje arkusz egzaminacyjny składający się z trzech części:

- test leksykalno-gramatyczny,
- przekład tekstu kaszubskiego na język polski,
- pisanie własnego tekstu (interpretacja tekstów kultury),

Waga poszczególnych części egzaminu

Arkusze	Sprawdzana umiejętność	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach
Arkusz na poziomie rozszerzonym	Znajomość gramatyki języka kaszubskiego - test leksykalno-gramatyczny	ok.33%	20 pkt
	tłumaczenie tekstu oryginalnego na język polski	ok.33%	20 pkt
	Pisanie tekstu własnego	ok.33%	20 pkt

Część I – test leksykalno-gramatyczny

W tej części egzaminu sprawdzana jest operatywna znajomość gramatyki języka kaszubskiego. Test leksykalno-gramatyczny składa się z 14 – 20 zadań zamkniętych.

Przykładowe typy zadań w tej części egzaminu:

- uzupełnianie zdania w języku kaszubskim właściwą formą wyrazową,
- określanie zjawiska składniowego w zdaniu,
- dokonywanie transformacji gramatycznych.

Zadania te są sprawdzane następującymi technikami:

- wielokrotnego wyboru,
- dobierania,
- prawda – fałsz.

Część II – przekład tekstu

Jest to zadanie otwarte. W tej części egzaminu badana jest umiejętność stosowania poprawnych technik przekładu tekstu oryginalnego na język polski,

- objętość tekstu nie może przekroczyć 300 słów,
- tekst stanowi zwartą całość, nie wymagającą znajomości szerszego kontekstu, w uzasadnionych przypadkach podane zostaną informacje związane z kontekstem.

Część III – pisanie własnego tekstu (wypracowanie)

W tej części **sprawdzana jest umiejętność pisania w języku polskim spójnego tekstu o literaturze i kulturze kaszubskiej**. Zadanie polega na napisaniu spójnej wypowiedzi na określony temat z wykorzystaniem materiału tekstowego, ilustracyjnego zawartego w arkuszu egzaminacyjnym.

Tematy mogą zawierać polecenie, np. zanalizowania, zinterpretowania, skomentowania, porównania, odniesienia fragmentu do całości utworu, wyrażenia własnej opinii, omówienia zagadnienia, rozwiązania problemu zawartego w tekście, scharakteryzowania sposobu kreowania bohatera, języka utworu, przedstawienia

własnych refleksji zainspirowanych problemem zawartym w tekstach kultury oraz wykorzystania w pracy zaproponowanych lub znanych przekazów ikonograficznych.

W arkuszu znajdują się dwa tematy wypracowań sformułowane do załączonych tekstów kultury. Zdający wybiera jeden temat, zaznacza go i pisze wypracowanie w miejscu na nie przeznaczonym.

W trakcie pisania egzaminu zdający mogą korzystać ze słowników:

- J. Trepczyk, Słownik polsko-kaszubski, t. I – II.
- S. Ramułt, Słownik języka pomorskiego, czyli kaszubskiego,
- E. Gółąbk, Kaszëbsczi słowôrz normatiwny.

4. Zasady oceniania pisemnej części egzaminu

Za rozwiązanie zadań pisemnej części egzaminu można otrzymać maksymalnie 60 punktów: za test leksykalno-gramatyczny – 20 punktów, za przekład – 20 punktów, za napisanie wypracowania – 20 punktów.

Przy każdym zadaniu zamieszczonym w arkuszu egzaminacyjnym zostanie zapisana informacja, ile punktów maksymalnie będzie można otrzymać za to zadanie.

Zadania będą sprawdzane i oceniane według opracowanych kryteriów.

Waga poszczególnych kategorii kryteriów oceniania umiejętności pisania tekstu własnego

Kategorie kryteriów	Waga wyrażona w procentach	Waga wyrażona w punktach (20 punktów)
Rozwinięcie tematu	75%	15 pkt
Kompozycja	15%	3 pkt
Język	10%	2 pkt

Wyniki egzaminu pisemnego wyrażane będą w **skali procentowej**. Ustali je komisja okręgowa na podstawie ocenionych przez egzaminatorów arkuszy egzaminacyjnych. Język kaszubski jako przedmiot dodatkowy nie posiada normy zaliczenia, czyli nie ma wpływu na zdanie czy niezdanie egzaminu maturalnego, ale każdy uzyskany przez zdającego wynik będzie zapisany na świadectwie dojrzałości.

V. WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

Standardy wymagań, będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języka kaszubskiego obejmują trzy obszary:

- I. Wiadomości i rozumienie
- II. Korzystanie z informacji
- III. Tworzenie informacji.

W ramach obszaru I. cyframi arabskimi oznaczono szczegółowe wiadomości, wynikające z *Podstawy programowej z języków ojczystych mniejszości narodowych i grup etnicznych*, które są niezbędne do wykonania zadania egzaminacyjnego i które wiążą się z umiejętnościami sprawdzanymi na egzaminie. Umiejętności te zostały opisane w obszarze II. i III. standardów, a dotyczą one odbioru tekstu literackiego i nieliterackiego (obszar II.) oraz pisania własnego tekstu (obszar III.).

Przedstawione poniżej standardy wymagań egzaminacyjnych z języka kaszubskiego są dosłownym przeniesieniem fragmentu Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów.

JĘZYK GRUPY ETNICZNEJ

I. WIADOMOŚCI I ROZUMIENIE

Zdający wie, zna i rozumie:*

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE WIEDZY O JĘZYKU	
<ol style="list-style-type: none"> 1) co to jest wartość sama w sobie (autoteliczna) i wartość użytkowa języka (język jako narzędzie), 2) rozumie istotę języka jako dwuklasowego systemu znaków, 3) gramatykę języka etnicznego w zakresie umożliwiającym poprawne posługiwanie się językiem w mowie i piśmie, 4) czym się różni język mówiony od pisanego; zna podstawowe cechy obu typów języka wynikające z różnic sytuacji komunikacyjnej, 5) zróżnicowanie dialektalne języka etnicznego i potrafi określić podstawowe różnice między dialektami języka etnicznego, 6) podstawowe cechy stylu pisanego i mówionego (monologowego, dialogowego), 7) jakie są różnice między językiem literackim i dialektem, 8) jakie są podstawowe funkcje tekstów językowych (komunikacyjna, ekspresywna, impresywna), 9) pojęcie kultury języka, normy językowej, błędu oraz rozróżnia podstawowe typy błędów językowych, 10) jak poprawnie posługiwać się językiem etnicznym w zależności od sytuacji komunikacyjnej, 11) na czym polega publiczne zabieranie głosu, zna zasady komunikacji językowej, zna podstawowe zasady retoryki i językowego <i>savoir – vivre</i>’u, 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) najważniejsze cechy dialektu swej okolicy, 2) na czym polega bogactwo leksykalne i frazeologiczne języka etnicznego i jak je pomnażać środkami rodzimymi, 3) pojęcie i typy stylizacji językowej, 4) co to jest akt mowy i jakie są rodzaje aktów mowy; wie o składnikach aktu mowy, o jego sensie dosłownym i intencjonalnym, 5) pojęcie perswazji i manipulacji językowej. 6) jakie były najważniejsze procesy językowe, 7) jakie są językowe rezultaty kontaktów języka etnicznego z innymi językami; zna pojęcie zapożyczenia leksykalnego i jego rodzaje,

W ZAKRESIE WIEDZY O LITERATURZE I KULTURZE

<p>12) utwory literackie i inne teksty kultury ważne dla poczucia tożsamości etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz światowej, wskazane w informatorze dla języka grupy etnicznej dla poziomu podstawowego,</p> <p>13) tradycję i kulturę grupy etnicznej,</p> <p>14) wartości związane z własnym dziedzictwem kulturowym, np. grupa etniczna, społeczeństwo, mała ojczyzna, ojczyzna, naród,</p> <p>15) pojęcie tradycji literackiej i jej podstawowe wyróżniki,</p> <p>16) ogólne pojęcia i zjawiska kultury – dawne i współczesne – ważne dla zrozumienia czytanych dzieł,</p> <p>17) rozumie związek poznanych dzieł z życiem grupy etnicznej i narodu,</p> <p>18) podstawowe wyróżniki dzieła literackiego właściwe dla różnych rodzajów i gatunków literackich,</p> <p>19) podstawowe tematy, motywy, toposy,</p> <p>20) podstawowe pojęcia z zakresu poetyki, teorii literatury i historii literatury, np. konwencja literacka, prąd artystyczny, rodzaj i gatunek literacki, temat, wątek, motyw, styl,</p> <p>21) podstawowe kategorie estetyczne: komizm, tragizm, patos, ironię oraz ich cechy artystyczne i funkcje - w zakresie niezbędnym do zrozumienia czytanych utworów,</p> <p>22) podstawowe procedury analizy utworu literackiego, np. odnalezienie dominanty kompozycyjnej; rozpoznanie konwencji rodzaju i gatunku literackiego, określenie nadawcy i odbiorcy, konwencji estetycznej i stylistycznej, rozpoznanie przesłania ideowego utworu literackiego,</p> <p>23) rozumie pojęcia: kultura wysoka, masowa, kultura pop, arcydzieło, kicz.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>8) teksty wskazane w informatorze dla języka grupy etnicznej dla poziomu rozszerzonego i poznane w trakcie lektury własnej,</p> <p>9) rozumie związek poznanych utworów z życiem grupy etnicznej,</p> <p>10) pojęcie dziedzictwa kulturowego,</p> <p>11) wartości związane z tradycją literacką,</p> <p>12) wyróżniki najważniejszych gatunków literackich,</p> <p>13) rozumie związki i zależności rodzajów i gatunków literackich z prądami artystycznymi,</p> <p>14) rozumie związek między dominującą funkcją językową tekstu i jego formą oraz gatunkiem (przemówieniem, referatem, artykułem, esejem, wywiadem, dyskusją, negocjacją),</p> <p>15) rodzaje środków stylistycznych właściwych dla różnych odmian języka; figury retoryczne,</p> <p>16) rozumie, jakie związki zachodzą między różnymi warstwami dzieła literackiego,</p> <p>17) cechy kodów komunikacyjnych sztuk innych niż literatura, np. malarstwa, rzeźby, grafiki.</p>
---	--

*Określenie „WIE I ROZUMIE” należy odnieść do standardów z wiedzy o języku; określenie „ZNA I ROZUMIE” należy odnieść do standardów z wiedzy o literaturze.

II. KORZYSTANIE Z INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE ODBIORU TEKSTÓW KULTURY	
<ol style="list-style-type: none"> 1) odczytać tekst napisany w języku etnicznym, 2) przetłumaczyć tekst napisany w języku etnicznym na język polski i odwrotnie, 3) wskazać w tekście określone formy wymowy, formy fleksyjne i połączenia wyrazowe: rozpoznać formy fleksyjne wyrazów różnych części mowy, rozpoznać i nazwać podstawowe związki składniowe, 4) rozpoznać wieloznaczność słowa i odróżnić ją od homonimiczności form, 5) wyróżnić w tekście związki frazeologiczne, 6) wskazać ślady procesów dawnych we współczesnym języku etnicznym, 7) odróżnić tekst językowo poprawny od niepoprawnego, 8) rozpoznać w tekście wyrazy zapożyczone i podać ich odpowiedniki w języku etnicznym, 9) wskazać w tekście stylizację, 10) wskazać istotne cechy języka mówionego, w jego odmianie dialektalnej, i pisanego, 11) odróżnić intencje aktu mowy, np. rozkaz od prośby, pytanie od stwierdzenia, 12) rozpoznać funkcje określonych tekstów, 13) odróżnić zdania o faktach od zdań będących interpretacją faktów, 14) wskazać, na czym polega istota pokrewieństwa języka etnicznego z innymi językami, 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wskazać i rozpoznać elementy gwar terytorialnych, 2) rozpoznać różne rodzaje znaków w prezentowanych wytworach kultury; rozpoznać, co jest, a co nie jest systemem znaków; wskazać w przedstawionym materiale (na obrazie, w tekście, fragmencie filmu) znaki różnego rodzaju, 3) rozpoznać w tekście językowe środki perswazji i manipulacji: odróżnić środki etyczne od nieetycznych, szczerość od nieszczerości wypowiedzi, wskazać tekst zawierający manipulację językową, pokazać określone środki perswazji językowej, 4) umie wydobyć w tekście wypowiedzi ukryte cechy aktu mowy; dostrzec ironię, sarkazm, prowokację,
W tekstach publicystycznych i popularnonaukowych:	
<ol style="list-style-type: none"> 15) odczytać dosłowne i metaforyczne znaczenia wyrazów, 16) odczytać znaczenia frazeologizmów, 17) odczytać sens fragmentów (zdań, grupy zdań, akapitu), 18) wyodrębnić tezę (główną myśl) całego tekstu, 19) wyodrębnić argumenty i wnioski, 20) rozpoznać zasadę kompozycyjną tekstu i jej funkcję, 21) rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu, 22) nazwać funkcję tekstu, 23) rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu; nazwać środki językowe i ich funkcję w tekście, 24) rozpoznać cechy gatunkowe tekstu, 25) odtworzyć informacje sformułowane wprost; przetworzyć informacje: np. porządkować 	<p>jak na poziomie podstawowym,</p>

i hierarchizować; wskazywać przyczyny i skutki, oddzielać informacje od opinii,	
W tekstach literackich:	
<p>26) rozpoznać tematy, wątki, motywy, 27) rozpoznać bohatera i sposoby jego kreowania w utworze, 28) odczytać treści dosłowne i ukryte utworu, 29) dostrzec różnice między fikcją literacką i prawdą historyczną, 30) rozpoznać aluzje literackie, znaki i symbole kulturowe, np. antyczne, biblijne, 31) rozpoznać w tekście językowe środki artystycznego wyrazu, 32) określić funkcję środków językowych w utworze, 33) określić funkcję aktów mowy, 34) określić odmianę dialektalną języka etnicznego, jaką napisany jest dany utwór, i określić związek między językiem utworu i opisywanymi realiami, 35) określić funkcję dialektyzmów, archaizmów, słownictwa środowiskowego w tekście literackim, 36) stosować konteksty właściwe utworów, 37) rozpoznać przybliżony czas powstania utworu, 38) rozpoznać konwencję literacką utworu, 39) rozpoznać styl utworu, 40) rozpoznać cechy gatunkowe utworu, 41) rozpoznać parafrazę, parodię, tawestację, 42) dostrzec cechy wspólne i różne utworów, 43) dostrzec związki między utworem literackim i innymi dziełami sztuki, 44) dostrzec w dziele wartości charakterystyczne dla epoki, 45) rozpoznać powiązania utworów z historią, 46) dostrzec etyczne i estetyczne wartości utworu, 47) dostrzec wartości uniwersalne i narodowe, 48) rozpoznać funkcję utworu, np. dydaktyczną, kompensacyjną, formacyjną, 49) powiązać odczytanie dzieła z historią regionu, Polski i Europy (tradycją etniczną, narodową, europejską), 50) odróżnić osobiste sądy związane z odbiorem utworu od sądów utrwalonych w tradycji.</p>	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <p>5) określić funkcję występujących w dziele tematów, toposów, motywów, 6) określić funkcję (ideową i kompozycyjną) aluzji literackiej, znaku kulturowego, np. antycznego, biblijnego, 7) dostrzec związki między różnymi warstwami dzieła, 8) dostrzec związki dzieła z kulturą i filozofią epoki, 9) odczytać znaki tradycji antycznej, biblijnej, chrześcijańskiej, 10) rozpoznać tradycję literacką, 11) dostrzec przemiany gatunku literackiego, 12) rozpoznać środki językowe, decydujące o swoistości wypowiedzi indywidualnej, 13) dostrzec cechy języka charakterystyczne dla danej epoki i stylu czytanych utworów, 14) dostrzec strukturę artystyczną dzieła, 15) odczytać odniesienia do innych dziedzin sztuki.</p>

III. TWORZENIE INFORMACJI

Zdający potrafi:

POZIOM PODSTAWOWY	POZIOM ROZSZERZONY
W ZAKRESIE TWORZENIA TEKSTU WŁASNEGO	
<ol style="list-style-type: none"> 1) napisać spójny tekst na określony temat, 2) poprawnie mówić i pisać, ze świadomością tego, dlaczego tak właśnie to robi, 3) stosować techniki przekładu, 4) nadać przekładowi spójność i poprawność stylistyczną, 5) wypowiadać się ze świadomością intencji swojej wypowiedzi, 6) skonstruować tekst mający przekonać kogoś do czegoś, 7) publicznie zabrać głos, stosując podstawowe zasady retoryczne, 8) zachować się zgodnie z zasadami językowego savoir-vivre'u, 9) gromadzić, selekcjonować materiał, hierarchizować argumenty; formułować hipotezy i wnioski, 10) interpretować utwór na podstawie jego analizy, 11) stosować podstawowe pojęcia z zakresu historii literatury, teorii literatury i nauki o języku, 12) przywołać właściwe konteksty, np. odnieść dzieło do biografii autora, filozofii, religii, życia, człowieka, 13) streszczać, parafrazować, cytować, komentować, wnioskować, 14) formułować i uzasadniać opinie, 15) porównywać utwory, 16) prezentować własne przeżycia wynikające z kontaktów ze sztuką, 17) uczestniczyć w dialogu, dyskusji, broniąc swojego stanowiska, 18) mówić i pisać z dbałością o estetykę wypowiedzi, 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) redagować własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu (rozprawki, recenzji, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu, interpretacji porównawczej), 2) interpretować funkcję występujących w dziele tematów, motywów, 3) integrować wiedzę z zakresu historii literatury, teorii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze, 4) oceniać według wskazanych przez siebie kryteriów,
W ZAKRESIE SAMOKSZTAŁCENIA	
<ol style="list-style-type: none"> 19) korzystać z klasycznych źródeł informacji: słowników, encyklopedii, 20) korzystać z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji, 21) wykonać opis bibliograficzny, 22) wyszukać literaturę przedmiotu, dokonać jej selekcji według określonych kryteriów; wykorzystać ją do opracowania tematu, 23) scalać zdobyte informacje w różne formy wypowiedzi, 24) notować, sporządzić plan, konspekt, 25) gromadzić teksty literackie i inne teksty kultury, poznane w toku lektury własnej, stanowiące odniesienie do lektur poznanych w szkole, 26) analizować i korygować błędy językowe popełnione przez siebie lub dostrzeżone w czytanych tekstach. 	<p>jak na poziomie podstawowym oraz:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5) tworzyć zestawy bibliograficzne na określony temat, 6) sporządzać przypisy, 7) tworzyć bazy danych, 8) sporządzać zapis komputerowy, audio i video.

Tematy wypracowań na egzamin pisemny będą formułowane na podstawie standardów wymagań egzaminacyjnych i w związku z podaną listą lektur. Oprócz lektur zostały podane również najważniejsze dla kultury i tradycji Kaszub obrzędy, zwyczaje, mity, symbole, motywy i toposy.

W zakresie wiedzy o literaturze i kulturze zdający:

zna utwory literackie i inne teksty kultury poznane w szkole ważne dla poczucia tożsamości etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej oraz ogólnoludzkiej:

Florian Ceynowa, *Rozmòwa Pòlôcha z Kaszëbą*;

Ida Czaja: *wybór wierszy*;

Hieronim Derdowski, *Ò panu Czôrlińszim co do Pùcka pò sécë jachôł*;

Jan Drzeżdżon *Kòl Bielawë, Twarz Smętka*, , *wybór wierszy*;

Hymn o miłości św. Pawła w tłumaczeniu E. Gołąbka;

Jan Karnowski, *Opowieści o Sowizdrzale*, *wybór wierszy*;

Anna Łajming, *Czterolistna koniczyna*;

Aleksander Majkowski, *wybór wierszy*, *Żëcé i przigòdë Remùsa*;

Bernard Sychta, *Òstatnô gwiondzka Mestwina*, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*;

Jan Trepczyk, *wybór wierszy*;

Jan Walkusz, *Sztrądã słowa*, *wybór wierszy*;

Kaszëbskò nôtëra. Antologiô pòwiôstków, Wejrowò-Gduńsk 2001;

Kaszëbsczé dzeje i dzysészé žëcé. Dokòžë kaszëbsczì prozë, Wejrowò 2004;

Dzëczé gasë. Antologiô kaszëbsczì pòezji, Gdiniô 2004;

Inne współczesne teksty literackie;

Przekłady literatury światowej na język kaszubski.

zna tradycje Kaszub np.:

- związane z rokiem obrzędowym,
- związane z rokiem kościelnym,
- związane z rodziną,
- związane z uprawą roli;
- związane z życiem towarzyskim i społecznym.

zna rok obrzędowy i kościelny:

- okres przesilenia zimowego: skubanie pierza, obrzędy Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku;
- karnawał: zapusty, tańce obrzędowe;
- Wielki Post: Popielec, obrzędy Wielkiego Tygodnia;
- od Wielkanocy do przesilenia letniego;
- ścinanie kani;
- lato i jesień.

Zna obrzędy i zwyczaje rodzinne szczególnie kultywowane na Kaszubach: obrzędy weselne, dziad z babą, oczepiny; obrzędy związane z pochówkiem zmarłych, pùstò noc.

zna:

- podstawowe mity z zakresu demonologii kaszubskiej: duchy wodne - Kłabatarnik, Mùmôcz, switczy, òmanë; agrarne - Pólnica, Żëtnô Mac; leśne - Bòrowô Cotka, Bòrówc.
- symbole: królewianka, zapadły zamek, tańczące kręgi, miecz, światło, „mól zakryty”,
- motywy ciągle obecne w kulturze, np. topos wędrowki, pielgrzymki, raj utraconego, domu, miłości, rodziny, śmierci, drogi, relacje między naturą i cywilizacją...

oraz **rozumie** ich funkcję w tekstach kultury.

VI. PRZYKŁADOWE TEMATY NA USTNĄ CZĘŚĆ EGZAMINU

Przykłady ilustrują koncepcję formułowania tematów na ustną część egzaminu, sprawdzającą umiejętność mówienia w języku kaszubskim. Zostały zgrupowane w trzech kategoriach i stanowią przykładowy zbiór tematów. Wszystkie mają charakter ogólny i zostawiają maturzyście swobodę wyboru treści.

Abiturient ma obowiązek:

- Wybrać lekturę, literaturę krytyczną (opracowania), materiały pomocnicze, formę prezentacji,
- Sformułować tezę i argumenty,
- Sporządzić bibliografię.

Literatura

1. Wseczëcowé sparłãczenié z môłã w wëbrónëch kaszëbszczich wiérztach.
2. Jak pùstczi jistnieją w ùtwórstwie wëbrónëch pisôrzów?
3. Jaczé znanci miało ùtwórstwò młodokaszëbów?
4. Mòtiw Smãtka w lëteraturze kaszëbsczi na spòdlim wëbrónégò ùtwórstwa.
5. Pòzdrzatk Güntera Grassa na Kaszëbë w jegò dokôzach.
6. Kòmizm w ùtwórstwie Hieronima Derdowsczégò.
7. Zrobi interpretacjã znanków, co nôczãszci sã pòkazëją w ùtwórstwie Jana Drëzdżóna.
8. Kaszëbskò pòezjô religijnô - òmówi na wëbrónëch przëkłôdach.
9. Znanci biblijné w ùtwórstwie Idë Czajiny.
10. Ò wãdrowanim w dokôzach Hieronima Derdowsczégò i Aleksandra Majkòwsczégò.
11. Gùczów Mack - pòchwòtny òbserwatora kaszëbsczi jiwrotë.
12. Òdbicé wòjnowëch czasów w kaszëbsczi pismieniznie.

Korespondencja sztuk

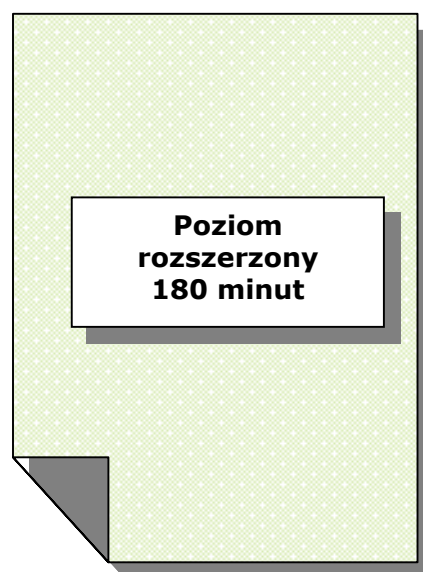
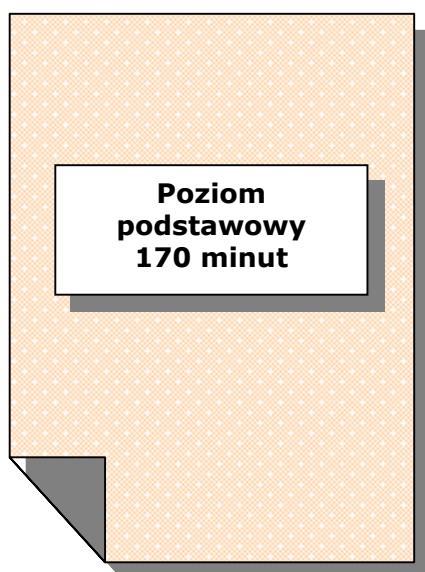
1. Mòrze w lëteraturze i malarstwie na wëbrónëch dokôzach.
2. Różny pòzdrzatk na Matinkã Bòską w kaszëbszczich dokôzach (lëteratura, kùnszta).
3. Rolô inspiracëji biblijnych w dzysdniowi lëteraturze i kùnsztach kaszëbszczich.
4. Bòjatér *Żëcégò i przigòdów Remùsa* w malënkù i żłobiznie.
5. Co na szlachù wanodzi Czôrlińsczégò abò Remùsa òbòczisz dzysô?
6. Lëdowé òbrzãdci w kaszëbsczi dramie.

Język

1. Òmówi pòchòdzenié pòzwów môłów z twòjégò òkòlégò.
2. Etimologijô kaszëbszczich przezwësków na pòspòdlim twòjégò môła.
3. Tak gòdają bòjatérowie ksążków Majkòwsczégò i Derdowsczégò, a jak sã gòdô ù ce?
4. Dokażë ùżecé pòlonizmów i germanizmów w kaszëbsczim jãzëkù.
5. Òmówi jãzëk wëbrónégò przez ce autora.
6. Kòmicznô słowizna w ùtwórstwie wëbrónégò pisôrza.

VII. PRZYKŁADOWE ARKUSZE I SCHEMATY OCENIANIA

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA KASZUBSKIGO

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ⊙ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **60 punktów**

*Część I – 20 pkt
Część II – 20 pkt
Część III – 20 pkt*

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

KOD
ZDAJĄCEGO

Arkusz składa się z trzech części:

CZEŚĆ I to test leksykalno – gramatyczny.

CZEŚĆ II zawiera oryginalny tekst w języku kaszubskim, który należy przetłumaczyć na język polski. Tekst tłumaczenia napisz w miejscu na to przeznaczonym.

CZEŚĆ III zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

CZEŚĆ I – TEST LEKSYKALNO-GRAMATYCZNY (20 pkt)

Zadanie 1. (2 pkt)

Jaki proces językowy obrazują słowa: *matk, jezórk, oczek*?

- A. Zanik „e” ruchomego w narzędniku.
- B. Zanik „e” ruchomego w dopełniaczu.
- C. Zanik „e” ruchomego w mianowniku.
- D. Zanik „e” ruchomego w miejscowniku.

Zadanie 2. (1 pkt)

Jednym ze sposobów wyjaśniania pisowni *ë* jest wymiana na *ã*. Obrazują to wyrazy z grupy:

- A. *zëma, sëła, glëna*.
- B. *sëna, żëto, zysk*.
- C. *przësëgac, jastrzëbi, przëdze*.
- D. *sëkniò, lëdu, sëchi*.

Zadanie 3. (1 pkt)

Specyficzną cechą języka północnych Kaszubów jest

- A. bylaczenie.
- B. akcent inicjalny.
- C. jotacja.
- D. kaszubienie.

Zadanie 4. (1 pkt)

Alfabet kaszubski nie posiada następujących głosek:

- A. *ś, ź, ć*.
- B. *m, n, ń*.
- C. *o, ò, ó*.
- D. *e, é, ě*.

Zadanie 5. (2 pkt)

Kaszubienie to

- A. utrata nosowości na końcu wyrazów.
- B. używanie wyrazów archaicznych.
- C. przejście dawnych długich *i, y, u* w *ë*.
- D. zmiana spółgłosek *ś, ź, ć, dź* na *s, z, c, dz*.

Zadanie 6. (1 pkt)

Proces labializacji polega na dodaniu (w wymowie) przed *o*, *u* (w wymowie) głoski zbliżonej do:

- A. l.
- B. ł.
- C. w.
- D. j.

Zadanie 7. (1 pkt)

Pary wyrazów *gaj:gôj*, *kraj:krôj* obrazują

- A. wymianę spółgłoskową.
- B. utratę nosowości.
- C. wymianę samogłoskową.
- D. kaszubienie.

Zadanie 8. (2 pkt)

Wyrazy zakończone na *ã* oznaczają istoty:

- A. rodzaju męskiego.
- B. niedorosłych.
- C. rodzaju żeńskiego.
- D. rodzaju męskoosobowego.

Zadanie 9. (1 pkt)

Niektóre rzeczowniki posiadają dłuższe i krótsze formy. Obrazują to przykłady z grupy:

- A. kam/kamién   płom/płomién.
- B. cë/cebie   mù/jemù.
- C. mia/miała   pisa/pisała.
- D. graje/grô   znaje/znô.

Zadanie 10. (1 pkt)

Charakterystyczną końcówką przymiotników w mianowniku l. poj. rodzaju nijakiego jest

- A. – ô.
- B. – i.
- C. – y.
- D. – é.

Zadanie 11. (1 pkt)

Podanym wyrazom *jé*, *je*, *są*, *so*, *sã* odpowiada następujące tłumaczenie na język polski:

- A. je, jest, są, sobie, się.
- B. jest, już, są, sobie, się.
- C. ja, jest, są, sobie, się.
- D. je, jest, się, samemu, siebie.

Zadanie 12. (1 pkt)

Imiesłów przymiotnikowy czynny tworzymy w kaszubszczyźnie za pomocą przyrostków:

- A. – ti – ny – ony.
- B. – ącë.
- C. – ący – ącô – ącé.
- D. – łszë - wszë.

Zadanie 13. (1 pkt)

Cechą języka kaszubskiego jest częste używanie strony biernej. Obrazują to przykłady z grupy:

- A. przeczëtôł jem, zrobił jem.
- B. zem przeczëtôł, zem zrobił.
- C. jô móm przeczëtóné, jô móm zrobioné.
- D. jô przeczëtôł, jô zrobił.

Zadanie 14. (2 pkt)

Końcówkami trybu rozkazującego mogą być w kaszubszczyźnie:

- A. – é – y.
- B. – i – ë.
- C. – i – o.
- D. – ô – u.

Zadanie 15. (1 pkt)

Konstrukcję *czwiôrti dzél* należy przetłumaczyć:

- A. czwarta deska.
- B. czwarty dział.
- C. czwarty podział.
- D. czwarta część.

Zadanie 16. (1 pkt)

W kaszubskiej składni *ë* stosuje się jako

- A. partykułę.
- B. zaimek.
- C. przyimek.
- D. spójnik

CZĘŚĆ II – PRZEKŁAD TEKSTU (20 pkt)

Dokonaj przekładu podanego tekstu na język polski

G. Schramke *Za wiôldzé ùznanié? Gôrsce przemészleniów nad ùtwórstwã A. Łajming przë leżnoscë ùkôzaniô sã binowëch ôbrôzków.*

Anna Łajming (1904 – 2003) znónô je przede wszëtczim jakno ùtwórczeni prozatorskich dokôzów. Ji zbiérë òpòwiôdaniów i trzëtomòwé wespółinczi przëniosłë ji wiôldzé ùznanié ... i jiwer tim wszëtczim, co biôtkówalë sã z drëdzima ò to, że kaszëbskò pismienizna to je ta pismienizna, co je napisónô pò kaszëbskù (ti drëdzi bëlë dbë, że wszëtchè to, co tikało sã Kaszëbów – równo, czë pisóné pò kaszëbskù, czë pò pòlskù). Bò gdzie, wedle pòzdratkù tich pierszich, ùmiescëc ùtwórstwò A. Łajming, a przede wszëtczim òpòwiôdania, gdzie dialodzi pisóné sã w naji mòwie, a òpisë pò pòlskù?

Ni mògã téz, bez pòkôzaniô swòjégò pòzdratkù, przeńc kòl tegò ji ùznaniô w ùtwórstwie i stówianiô ji w jedny rëdze z nôlepszima kaszëbsczima ùtwórcama, co, krótkò rzec mò môł w naszym domòcym swiatkù. Pò pròwdze ji dokôzë wespółinkówé widzałë mie sã, le wedle mie taczé dokôzë, bez wzgląd na jich apartnosc (co zarò wëwidniã) ni mògã bëc czëjims paszpòrtã do ùznaniô za jednégò z nôlepszych pisòrzów. A ji òpòwiôdania sã za słabé, bë nym paszpòrtã bëlë.

Apartnosc wespółnieniów je takò, że jich fabùla nie je wëmészlonô (czasã zdòrzò sã bëc ùsnòznionô, le to jinò sprawa). Bë je napisac sygnie czasã le miec szëk do pióra (wiele razë nie trzeba miec nawetka cekawégò zëcégò). Nen, co pisze wespółnienia, ni mùsi sã

CZEŚĆ III – PISANIE WŁASNEGO TEKSTU (20 pkt)

Temat 1. Omów odbicie młodopolskich idei i modernistycznego sposobu obrazowania w przytoczonym fragmencie *Życia i przygód Remusa*.

Jak Złé kùsëło Remùsa

Nicht króm Martë nie wiedzôł, jakô chòrosc mie żarła òd strzódkã. Ale òna nikòmù nic nie pòwiedzała.

A mie bëło òde dnia do dnia mni.

W swòji chałupie, chtërna jak grzib stòri we wiszniowim sadze przëczëpniãtò sedzała, Michòł przëmészliwòł ò lékach dlò mie. Ale dotëchczòs jesz sã nie dobròł.

Czej jò légl na mòjim łózkù pòd zelonym òczenkã, a na pùstkòwiu wszëtckò pòd òpieką Bòską zamkło òczë do spikù, tej noc w noc nico òblazëło wkòł mie. Nie wiedzôł jem, co to bëło, alem czuł, jak pòcòrnãło chdzeròz mòje pierzënë i strzãsó łózkã, jaz òno letkò skrzëpiało. Tej znowù na chwilkã sã statkòwało tak, zem czuł le cëché glińgòtanié lińcuszków òd nòszëjników Gniadégò i Lizë. Na òtmianë znowù zaczãło òbchòdzëc i rãkama maklac pò mòji pierzënie, jaz Gniadi zaczął pòrczec – i znowù sã ùdało i zdało. Tak jò so jedny nocë ùwòzòł:

– Mòra to nie je, bò nie przãdze i nie mòrzi. Cëz bë to mògło bëc? Chòba przëgrzecha jakò.

Przëzegnòł jem sã i rzekł:

– Czej jes co dobrégò, to stój abò rzeczë, czëgòc trzeba. A zelë jes co lëchégò, tu ùstap w Jimiã Bòszi, bò dzén je do robòtë a noc do spaniò!

Tej to sã na chwilkã ùstatkòwało. Ale jò jednak ni mògl ùsnać. Bò to bëło nòremné i za chwilkã jãło znowù wërabiãc swòje kùczci. Tak jò pòwiedzòł:

– Czej jes taczë nòparté, to robi, co cë sã widzy, ale bòczë, zëbës sã nie dostało w mòje rãce!

Z tím jò sã na bòk przewrócył, zëbë spac. Ale tej to wlazło jak kòt na mòjã pierzënë i zaczãło mie do ùcha gadac:

– Remùs, czuł të! Jò cë zëczã dobrze. Slëchòj coc rzekã: Nie bãdziesz ju miòł ùbëtckù na swiece, bò òna, ta twòja kròlewionka, zadała cë òczama. Dëszã twòjã cë wzãła a dałac dëszã psa, chtëren za panã jic mùszi, chòcbë gò bił i kòpòł nogama. Terò dësza twòja za nią bez przëstònkù tesknic bãdze, a të ji nie dòsz radë.

– Pròwdã mówisz! – pòmëslòł jem sobie.

– A widzysz! Jò cë drëchã i zëcznym, a zelë mie slëchac bãdziesz, wëbawiã cë z tegò ùtròpieniò.

– A chtëz të jes taczi?

– Jò jem òdwróconã stronã ksãzëca i wògã na zëgarze swiata. Jò jezdem tamã przë wièdzim wòzu, co nocã wëchòdzy na niebie. Jò jezdem ògniã zòlãcych gwiondz. Jò jezdem „Ale” i „Nié”. Jò sedzã na sprãzënie pòrzãdkù swiata i dbajã, zëbë szlë na òtmianë: dzén i noc, zëcé i smierc.

– Nie rozëmiem cebie! – òdrzekł jem.

– To nie pitòj i slëchòj mòji radë.

– A cëz të mie radzysz?

Tej to chwilkã bëło cëché, le szorowało sã pò mòji pierzënie. Pòtim rzekòł:

– Pòdniesë twòjã rãkã pòwëzi zelonégò òczenka i pòmaklòj, co tam ùchwëcysz.

Tak jò pòdniòsł rãkã i òd razu jò trafił na łòbcezi gòzdz, co tam bël w balkã wbiti. Barzo mie bëło dzywno, zem tegò gòzdzã dotãd nigdë nie wiedzòł, ale to mie nie dało rozmészlac, le dali gòdało:

– Pùszczë gòzdz a chwëc rãkã do nóg twòjégò łózka!

Pòdniósł jem sã i chwëcył. Tam leżałë mòje ruchna robòcë, a na wiéchrzu leżòł mój rzemianny pas. A jò ùchwôcywszë, trzimòł gò w górscë.

Tej to znowù zaszemarzëło wkòł mie, chòc jò w cemnoscë nic widzec ni mógł, i zacząłò mie do ùcha gadac:

– Wez ten pas i zrobi z niego sydło. Kùncã ùrzeszë gò za nen gòzdz, com cë gò pòkòzòł. Załòz sydło ò twòjã szëjã i spùszczë sã na sedzãczkã nad lózkã twòjim. Ùsniesz i bådze pò wszëtczim ùtrôpieniu. Bò i tak jezdes nidoczegò i ju nigdë nic z ciebie nie bådze!

Terò mie òd razu widno sã zrobiło: – Tec to sòm szatan z piekła mie kùsył!

Skrë gòracé mie przeszłë òd piãt do głowë, jak jesz nigdë w żëcu nié. Włosë mie dãbã stanãłë na głowie. Przeżegnòł jem sã chiżë krziżã swiãtim, wëskòkł jem z lózka i krzikał:

– Karuj sã, dëchù przeklãti, w Jimiã Ójca i Sëna i Dëcha Swiãtégò!

Tej wëszukòł jem so krzosëdło i zapòlił latarniã. Przë widze w stani le cénie sã wioldzë suwałë pò scanach, a w nòrtach jak ùbitò stojãła cemnosc. Kònie przë kùmach strzëglë ùszami, a czej jò sã jim przëzdrzòł dobrze, mòklëznã ùzdrzòł jem na nich. Pewnie i niemé bidlãta pòczëlë nieprzëjòcela i zmòklë òd ùrsasu.

A jò terò sòdł przëkã lózka i zaczął jem spiewac cëchim głosã:

– Chto sã w òpiekã podda panu swemù,

A òsobliwie szczerze ùfa jemù,

Smiele rzec może:

Mam obrońcë Boga,

Nie przindze na mie żadna straszna trwoga...

Jak jem tak czile dalszych wierszi òdspiewòł, dësza we mie sã ùspòkòjiła i wzãła mie drzëmiãczka. Zgasył jem tedë latarniã i lëgł znowù. Ale spik mie òdchòdzył jak spłoszony złodziej, bòm wiedno mùszòł mëslec ò nym gòzdzu nad zelonym òczenkã. Nie bëło radë, le znowù wstac i zapòlëc latarniã. Zaswiëcył jem tedë do negò gòzdza a zòdnã miarã ni mógł sobie wdarzëc, czë jem gò tam piérwi czedë widzòł. Próbòwòł jem gò rãkã wëcygnãc, ale sedzòł mòckò. Tak jò so rzekł:

– Pòzdòjżë, nieprzëjòcelu!

Wzãł jem sã i szedł na òbòrà. Tam za płotami na wierzëskù leżała seczera. Tã jò zabròł do chlëwa, zawiesyl latarniã na balce, zebë widzec, przeżegnòł sã, napluł w rãce, zamierzil sã i òbùchã zaczął jem walëc w nen gòzdz z całi mòcë.

Scanë bëłë, jak wszëszczë jinszë bùdinczi na pùstkòwiu, w srãb ùklòdoné z duzych camrów drzëniowatich. A czej jò zaczął bic, tej robił sã taczi grzëm, jakbë piorënë trzaskalë. Zeloné òczenkò zacząłò jãczec, a psë jãlë ùjadac, jaz jò mësłòł, że sã naszi wszëccë na pùstkòwiu pòbùdzą. Alem so ùwòzòł:

– Czej jes zaczął, Remùsu, tej dokònoj robòtë, chòcbë Złë trzòskòwało jesz tëlë. Bò w tim gòzdzu gwësno òn sedzy, co cã kùsył. Niechże tej, w balce ùgrãdzony, nie wëlëze do kùńca swiata!

Taczë mòcné pòstanowienié dodało mie òchòtë, zem procëm trzòskù walił, jazem gò wbił tak, że jegò głowa skrëła sã w drzëniowatim drewnie.

Tej jò zaniósł seczerã na wierzëskò, lëgł i ùsnał òd razu.

Pòrenë, czej jem drevka rãbił na wierzëskù, przëstãpił Michòł, przëzëròł sã chwilkã, cziwòł głowã i rzekł:

– Chwat të jesz mòsz w gnòtach, ale chto wié, jak dlugò cë gò zbådze?

Tej wzãł sã i sòdł na przëwròconym plëgù, przëmiszlòł kãsk i rzekł:

– Bóg z tobã, Remùs! Psë dzysò w nocë ùjòdalë i trzòsk szedł òd chlëwa jak grzmòt. Cëż to bëło?

Na to jò òprzestòł rãbieniò, sparł sã na topòrzëskù i wszëtckò mù dokładnie pòwiedzòł.

Òn slëchòł i cziwòł głowã.

A czej jem skùnczil gòdkã, nie rzekł nic, le przëmiszlòł, pò dludzi chwilë pòwiedzòł tak:

– Mòc Bòskò! Kòmù namienioné, tegò nie minie. Të, Remùsu biédny, chòrszi jes, niże mie sã zdało.

– Pewno tak bądze!

Aleksander Majkowski, Żecé i przigòdë Remùsa, Gdańsk 2005

Temat 2. Główny bohater utworu *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł* usłyszał z ust brata Leona znamienne słowa: *Pòlska bez to wieczné prawò do nas òdebrała i sã naszą òpiekùnką i òjczëzną stała.*

Omów wpływ ukazanych w przedstawionym fragmencie wiadomości z historii Pomorza na kształtowanie się świadomości patriotycznej pana Czorlińskiego.

Ò panu Czòrlińszim, co do Pùcka pò secë jachòł

Czòrlińszci spòtikò sã w òliwsczim kòscele z bracziszczem Leónem, chtëren mù pòkazywò pòrtretë kaszëbszczich ksążątów

Do Òliwë klòsztornégò prosto szedł kòscoła,
Gdze sã klãcząc do swiãtégò ùdòł archanioła;
Bë mù wiãcy nie szkòdzëlë smãtëzi i kaducë,
Chòc żëwégò mô Judòsza zaszëtégò w mùcë.
Czej sã mòdli i òbzérò pò kòscele wkòło,
Czuje jaczisz głos, co w tële tak do niego wòłò:
– Pón Czòrlińszci wej sã mòdli klãcząc pòd figùrą,
A w kapùze schòwónégò diòbła mô pòd skórą!
Patrzy, co bë téż za jeden rzec mógl òne słowa –
Przed nim stoi kwestòrz León, bracëszk z Wejerowa!
Wstòł i òddòł nisczi ùklón znóny so òsobie
I bracëszka, że jaż klasło, kùsznął w rãce òbie.
Wierząc, że ju jegò grzéchë bracëszk wszëszczé znajë,
Zarò jemù gòłą pròwdã z mùcã swą wëdajë.

Bracëszk jeno mù pògrozył pòdniesonym palcã
I mù kòzòł chùtkò spalëc mùcã z nym padalcã.
Ale szlachcëc rzekł, że tegò nigdë òn nie zrobi,
Bò na srogą za swe pladzi zemstã sã spòsobi.
Próżno bracëszk ùpòminò, próżno jegò łajë –
Szlachcëc wiedno przë swëch mscëwëch mëslach pòzostajë.
Ale jednak nad grzészniczem bracëszk sã zlitowòł
I swiãtégò mù Francëszka pòsek pòdarowòł.
Z tím sòmùsek szatan, rzecze, ni mòże cë szkòdzëc;
Na nim mòżesz so kòzdegò diòbła za kark wòdzëc.-

Tej gò zaczął òprowadzac bracëszk pò kòscele,
W chtërnym piãknëch je wòłtòrzów i chòragwiów wiele.
Z piãtnòstóma mù miechama pòkòzòł òrganë
I òbrazë, co kòscoła òzdòbiają scanë.

Przë wòłtòrzu wiòldzim wiszą tam na scanie w gòrze
Na pòrtretach klòsztornégò tumù fùndatorzë.
Midzë nimi piãc kaszubszkich ksążąt wizerunczi,
Chtërnny delë téż na klòsztor dużë pòdarunczi.
Bracëszk ùczy Czòrlińszégò, jaczé to pòrtretë
Widząc, że òn wstëc mô w òne swòje òczë wrëté.

– Cy ksążãta naszymi, rzeczce, za pamiãcã dôwny
Mielë w Gduńskù nad Radëniã zómek swój wôrowny.
Òd samégò Słëpska całë bëło jich Pòmòrzé,
A le czësto pò kaszubskù w swim gòdelë dwòrze.

Nen Subislów, co tak na nas patrzy z wësokòscã,
Dòł sã òkrzcëc w rokù tësãc sto i czilkanòsce.
Bãdãc òdtãd Jezusowi nôwiérniëszim sługã,
Spłodził sënów Subislòwa i dzelnégò Mszczuga

Mszczug, co wej je òbleczony, jak czej król w sobòle,
Zbił Rusënów na Kùjòwach, gdzie mòzgawsczé pòle.

Przë nim jegò brat rodzony, nasz Subislów Wtóri,
Co bëł wiãcy do pòcerza, jak do szablë skòri.

Òbòk widzysz Mszczugasëna ksãca Swiãtopelka,
Chtëren wszëszczich Miemców z Kaszub wëgnòł do zdzebelka.

Mãstwò, chitrosć i ùpartosc, fifë i wëkrãtë
Jesz Kaszubë do dzys pò nim mają w spòdkù wzãtë.

Jegò wiecznie pamiãtalë bãdã nasze dzecë,
Bò granice Kaszub rozcygł dalek do Notecë. –

Miészò Mszczuga je Wtórégò, sëna jégò, sława,
Co królówi Łoczetkòwi pòmógł do Krakòwa.

Temù żona nie zrodzëła na nastãpcã sëna,
A tu Krzizòk na Kaszubë òstrzi klë gadzëna.

Bë sã zatim nie dostało ksãstwò Krzizòkòwi,
Wiãc na wieczy je zapisòł pòlszczëmù królówi.

***Pòlska bez to wieczné prawò do nas òdebrała
I sã naszã òpiekùnka i òjczëznã stala. –***

Szlachcëc pilnie so ùwòzòł, co mù Léon gòdòł,
Rzekł: – Jò ò tim bãdã doma wszëszczim òpòwiòdòł! –

Bòc sã cëszã, że przed lati miało nasze ksãstwò
Ksążãt, chtërny pòsòdelë cnotã, jak i mãstwò. –

Hieronim Derdowski, *Ò panu Czòrlińszim co do Pùcka pò sécë jachòł*, Gdańsk 1990

WYPRACOWANIE

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 30 horizontal dotted lines for writing.

BRUDNOPIS

OCENIANIE POZIOM ROZSZERZONY

CZĘŚĆ I

Test leksykalno-gramatyczny 20 punktów

Numer zadania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Poprawna odpowiedź	B	C	A	A	D	B	C	B	A	D	A	C	C	B	D	D
Punkcja	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1

CZĘŚĆ II – zad. 17.

Przekład tekstu z języka kaszubskiego na język polski - 20 punktów

Numer zadania	Części semantyczne	Szczegółowa punktacja	Ogólna punktacja 20
1	<i>Anna Łajming...prozatorskich dokôzów.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie słów: <i>ùtwórczëni, dokôzów</i>	1 1	2
2	<i>Ji zbiérë...czë pòlskù.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie słów: <i>zbiérë i jiwer</i> Za przetłumaczenie słowa <i>biôtkòwelë, tikało sã</i> Za przetłumaczenie wyrażenia <i>kaszëbskô pismienizna</i> i zwrotu <i>bëlë dbë</i>	1 1 1 1	4
3	<i>Bò gdzie...a òpisë pò pòlskù.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie słowa <i>pòdrzatkù</i> i słowa <i>ùtwórstwò</i>	1 1	2
4	<i>Ni mògã téż...domôcym swiatkù.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie trzech wyrażen: <i>swôjégò pòdrzatkù, jedny rëdze, domôcym swiatkù</i>	1 1	2
5	<i>Pò prôwdze...z nôlepszych pisôrzów.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie słów: <i>apartnosc, wëwidniã</i>	1 1	2
6	<i>A ji òpòwiôdania...paszpòrtã bëlë.</i> Za zrozumienie całości	1	1
7	<i>Apartnosc wspaniënionów...le to jinô sprawa.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie zwrotu <i>bëc ùsnôznionô</i>	1 1	2
8	<i>Bë je napisac...cekawégò żëcégò.</i> Za zrozumienie całości Za przetłumaczenie słowa <i>sygnie</i> i wyrażenia <i>szëk do pióra</i>	1 1	2

9	<i>Nen co pisze...swòji ksążczy.</i> Za zrozumienie całości	1	1
	<i>Bez to òdchòdzy...dokòzów prozatorskich.</i> Za zrozumienie całości	1	1
11	<i>È dlòte dokòz...czè gòrszych ùtwòrców.</i> Za zrozumienie całości i przetłumaczenie słowa ùtwòrców	1	1

CZĘŚĆ III

Pisanie własnego tekstu

Temat 1. Omów odbicie młodopolskich idei i modernistycznego sposobu obrazowania w przytoczonym fragmencie *Życia i przygód Remusa*.

	Lp.	Kryteria	Punktacja 20
1. Argumentacja tematu	1	Zdający: Dostrzega powiązanie przytoczonego fragmentu z młodopolskimi wizjami i ideami	1
	2	Wskazuje na chorobę duszy bohatera, wymienia elementy składające się na powyższy stan, np. zwidy, omamy, zwątpienie	1
	3	<ul style="list-style-type: none"> • Omawia znaczenie niezaspokojonych pragnień w życiu człowieka / widzi zagrożenie w dążeniu do rzeczy nieosiągalnych / zwraca uwagę na zębny wpływ marzeń niemożliwych do zrealizowania • Widzi dążenie człowieka do zapanowania nad wszechświatem 	0-2
	4	<ul style="list-style-type: none"> • Omawia motyw odwiecznej walki człowieka ze złem / wskazuje na silną wolę bohatera, który próbuje walczyć ze złem • Dostrzega, że usunięcie upostaciowionych oznak zła przynosi wewnętrzny spokój (wbicie gwoźdźcia) • Wskazuje na zbawczą siłę obecności drugiego człowieka w chwilach zwątpienia (rozmowa z Michałem) 	0-3
	5	Analizuje scenę kuszenia i stawianych człowiekowi ofert	1
	6	Dostrzega motyw śmierci jako wyzwolenia ze wszelkich cierpień	1
	7	Omawia kondycję człowieka: wskazuje na bezsens życia/ odśłania małość i nicość człowieka, dostrzega siłę/ przeznaczenia i bezsens walki z nim	1

	8	Omawia użyte w powyższym celu środki artystyczne: <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega i omawia rolę kontrastu wykorzystanego w obrazowaniu (dobro/zło, ciemność/światło), omawia symbolikę światła i ciemności, • dostrzega, że siła zła tkwi w ciemności, a jej przeciwwagą jest światło (np. zapalenie latarni), • ukazuje ciemność i światło jako żywe istoty, • dostrzega i omawia rolę nadawania złu konkretnych kształtów (np. strycalek, gwózdź) 	0-3
	9	Dostrzega nawiązania do wierzeń ludowych mówiących o widzeniu duchów przez zwierzęta (konie się poca, psy ujadają)	1
2. Język	Kryteria oceny języka, stylu i kompozycji		6 pkt
a) leksyka i frazeologia	☐ bogaty język ☐ przestrzeganie zasad łączliwości związków frazeologicznych		1
b) składnia i fleksja	☐ poprawna fleksja ☐ poprawna składnia		1
c) ortografia i interpunkcja	☐ na ogół poprawna ortografia i ☐ na ogół poprawna interpunkcja		1
3. Styl	☐ zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny		1
4. Kompozycja	☐ funkcjonalna wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna ☐ trójdzielna, spójna, graficzne wyodrębnienie głównych części		2

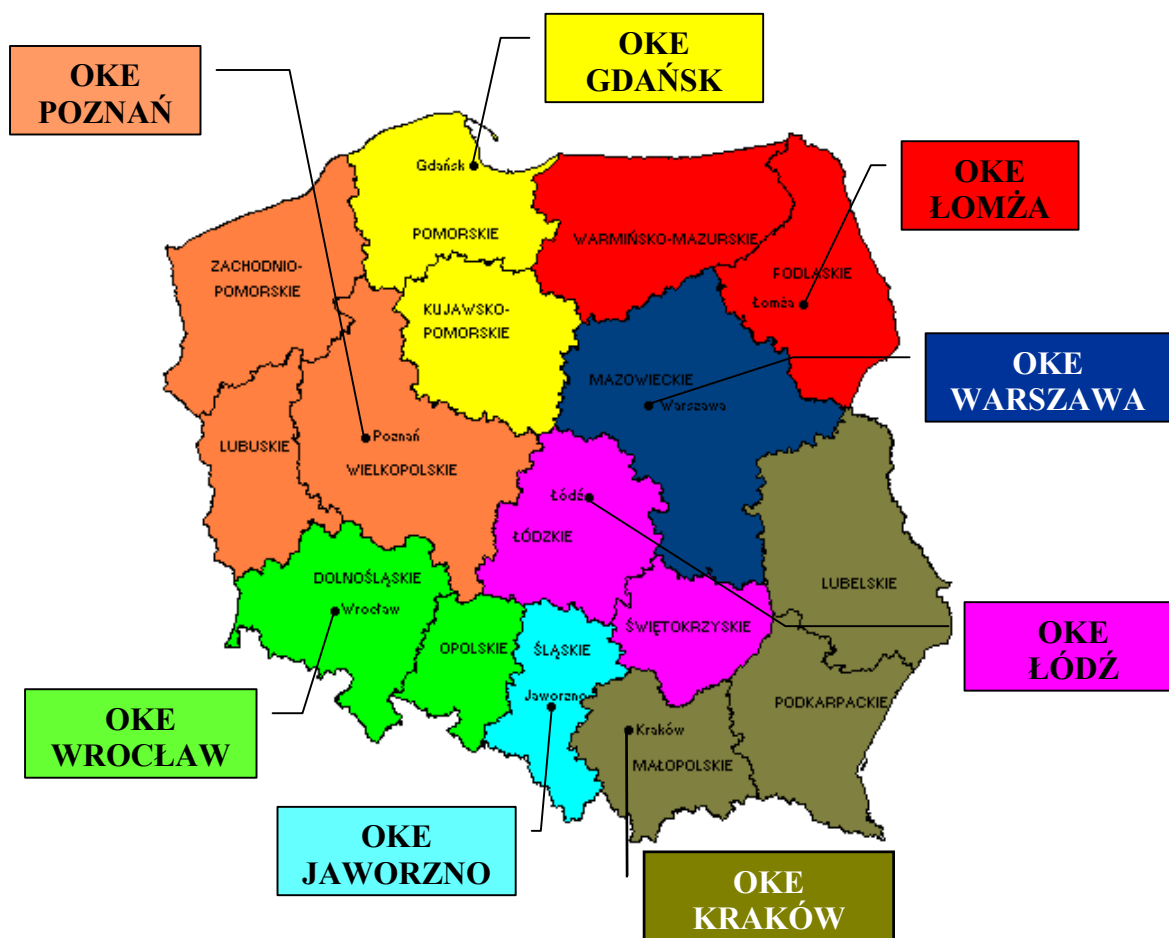
Temat 2. Główny bohater utworu *Ō panu CzŌrlińszcim co do Pùcka pŌ sęcë jachŌł* usłyszał z ust brata Leona znamienne słowa: *Pòlska bez to wieczné prawŌ do nas ōdebrała i sã naszą ōpiekùnkã i ōjczëznã stala.*

OmŌw wplyw ukazanych w przedstawionym fragmencie wiadomoŌci z historii Pomorza na kształtowanie się ůwiadomoŌci patriotycznej pana CzŌrlińskiego.

	Lp.	Kryteria	Punktacja 20
1. Argumentacja tematu	1	Zdajãcy: Wskazuje na: <ul style="list-style-type: none"> • znaczenie klasztoru oliwskiego w ůyciu mieszkañców Pomorza, • rolę duchowieñstwa i Koůcioła w kształtowaniu osobowoůci człowieka • na fakt, ůe nauczycielem historii Pomorza jest dla CzŌrlińskiego wñtrze oliwskiego koůcioła 	0-2

2	<p>analizuje sposób kreowania bohatera :</p> <ul style="list-style-type: none"> wpływ wierzeń ludowych i pogańskich na bohatera, odnajduje i interpretuje celowość użycia przysłowia „Modli się pod figurą, a diabła ma za skórą”, odnajduje i interpretuje zdanie świadczące o patriotycznej świadomości Czorlińskiego, wskazuje na przypisanie bohaterowi roli „kaszubskiego wieszca” dostrzega poczucie dumy bohatera z przynależności do Kaszubów, omawia argumenty potwierdzające to poczucie 	0-4
3	<p>Omawia historię Pomorza:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę każdego z opisywanych książąt w historii Pomorza, wskazuje na ich istotne cechy, które przyczyniły się do umocnienia Pomorza, zwraca uwagę na fakt, że książęta gdańscy dość wcześnie przyjęli chrzest, wskazuje, że językiem książąt i ich poddanych był język kaszubski, dostrzega waleczność księcia Mszczuga (Mściwoja), dostrzega i analizuje dziedziczość cech Kaszubów przekazanych im od Świętopelka, podkreśla wielkość dokonań księcia Świętopelka (i ewentualnie wyjaśnia jego przydomek „Wielki”). zauważa, że w czasach panowania książąt dynastii gdańskiej Kaszuby rozciągały się od Słupska po Gdańsk 	0-4
4	<p>Analizuje i objaśnia powiązania historii Pomorza z historią Polski:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na plemiona germańskie jako odwiecznych wrogów Pomorza i Polski wskazuje przyczynę oddania Pomorza pod panowanie Polski potrafi przytoczyć przykłady sprawowania opieki ze strony Polski w stosunku do Pomorza 	0-2
5	Analizuje i interpretuje cytat zawarty w temacie	1
6	Wskazuje istnienie małej i dużej ojczyzny w życiu Kaszubów i interpretuje ich rolę	1
2. Język	Kryteria oceny języka, stylu i kompozycji	6 pkt
a) leksyka i frazeologia	☐ bogaty język ☐ przestrzeganie zasad łączliwości związków frazeologicznych	1
b) składnia i fleksja	☐ poprawna fleksja ☐ poprawna składnia	1
c) ortografia i interpunkcja	☐ na ogół poprawna ortografia ☐ na ogół poprawna interpunkcja	1

3. Styl	☞ zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny	1
4. Kompozycja	☞ funkcjonalna wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna ☞ trojdzielna, spójna, graficzne wyodrębnienie głównych części	2

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Łucka 11, 00-842 Warszawa
tel. 022 656 38 00, fax 022 656 37 57
www.cke.edu.pl ckesekr@cke.edu.pl

OKE Gdańsk

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk,
tel. (0-58) 320 55 90, fax.320 55 91
www.oke.gda.pl komisja@oke.gda.pl

OKE Łódź

ul. Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. (0-42) 634 91 33 s: 664 80 50/51/52
fax. 634 91 54
www.komisja.pl komisja@komisja.pl

OKE Jaworzno

ul. Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel.(0-32) 616 33 99 w.101
fax.616 33 99 w.108, www.oke.jaw.pl
oke@oke.jaw.pl

OKE Poznań

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel.(0-61) 852 13 07, 852 13 12, fax. 852 14 41
www.oke.poznan.pl
sekretariat@oke.poznan.pl

OKE Kraków

al. F. Focha 39, 30-119 Kraków
tel.(0-12) 618 12 01/02/03, fax.427 28 45
www.oke.krakow.pl oke@oke.krakow.pl

OKE Warszawa

ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
tel. (0-22) 457 03 35, fax. 457 03 45
www.oke.waw.pl info@oke.waw.pl

OKE Łomża

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
Tel/fax. (0-86) 216 44 95
www.okelomza.com
sekretariat@oke.lomza.com

OKE Wrocław

ul. Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. sek. (0-71) 785 18 52, fax. 785 18 73
www.oke.wroc.pl sekret@oke.wroc.pl